

U N I V E R Z I T A K A R L O V A

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

**VZNIK KOMUNITNÍ ŠKOLY
V PODMÍNKÁCH ČESKÉ REPUBLIKY**

Závěrečná bakalářská práce

Autor: Mgr. Jana Pucharová

Obor: Školský management

Forma studia: kombinované

Vedoucí práce: RNDr. Jana Hrkalová

Datum odevzdání práce: 9. 4. 2009

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou závěrečnou práci vypracovala sama a za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Mgr. Jana Pucharová

Resumé:

Bakalářská práce zjišťuje, za jakých podmínek mohou transformací vznikat další komunitní školy v České republice. Práce nabízí postup, jakým se tyto školy při transformaci mohou ubírat, a zabývá se také podrobně osobou koordinátora komunitního vzdělávání na škole. Dále nabízí aktivity, které komunitní školy mohou vybrané komunitě nabídnout.

Summary:

This bachelor study surveys the conditions under which schools in the Czech Republic may be transformed into community schools. The work describes possible ways that the schools may choose in their transformation and it also thoroughly deals with the role of the community education coordinator at school. Furthermore, it provides the activities the community school can offer to the particular community.

Klíčová slova

Dobrovolnictví, formální vzdělávání, komunita, komunitní centrum, komunitní škola, komunitní vzdělávání, koordinátor komunitního vzdělávání, kultura školy, leadership, neformální vzdělávání, senioři, služby, sociální inkluze, SWOT analýza, transformace školy, vize školy, zřizovatel

Obsah

1. ÚVOD.....	6
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	7
2. 1. OPORY PRO TEORII VZNIKU KOMUNITNÍCH ŠKOL	7
2. 2. HYPOTÉZY	8
2. 3. ZÁKLADNÍ POJMY:.....	8
2. 3. 1. Komunita	8
2. 3. 2. Komunitní vzdělávání	8
2. 3. 3. Komunitní škola.....	10
2. 4. HISTORIE KOMUNITNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	11
2. 5. CO DĚLÁ KOMUNITNÍ ŠKOLU KVALITNÍ	13
2. 5. 1. Vedení (leadership)	13
2. 5. 2. Sociální inkluze.....	14
2. 5. 3. Služby	14
2. 5. 4. Dobrovolnictví.....	14
2. 5. 5. Celoživotní učení.....	15
2. 5. 6. Zapojení rodičů	15
2. 5. 7. Kultura školy	15
2. 5. 8. Rozvoj komunity	15
2. 6. AKTIVITY KOMUNITNÍ ŠKOLY	16
2. 6. 1. Schůzky rodičů vedené učitelem společně s rodičem a žákem.....	16
2. 6. 2. Konzultační hodiny učitelů	16
2. 6. 3. Třídnické hodiny.....	16
2. 6. 4. Dny otevřených dveří.....	16
2. 6. 5. Školní parlament žáků	17
2. 6. 6. Celoškolní projekty.....	17
2. 6. 7. Projekty pořádané staršími žáky pro mladší	17
2. 6. 8. Třídní či školní výlety	17
2. 6. 9. Spolupráce s jinými školami	18
2. 6. 10. Kroužky pro žáky školy.....	18
2. 6. 11. Zájmové útvary pro děti a mládež	18
2. 6. 12. Vzdělávací kurzy pro dospělé i seniory	18
2. 6. 13. Zájmové útvary pro dospělé i seniory.....	19
2. 6. 14. Setkávání	19
2. 6. 15. Přednášková činnost, školení pro zaměstnance.....	19
2. 6. 16. Jednorázové akce pro děti a mládež	19
2. 6. 17. Jednorázové akce pro všechny věkové skupiny.....	20
2. 6. 18. Denní třídy pro dospělé.....	20
2. 6. 19. Dálkové a večerní vzdělávání.....	20
2. 6. 20. Pronájmy	20
2. 7. ZAJIŠTĚNÍ KOMUNITNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	21
2. 7. 1. Personální zajištění	21
2. 7. 2. Materiální zajištění.....	21
2. 7. 3. Finanční zajištění	22
2. 7. 4. Organizační zajištění.....	22
2. 8. KOORDINÁTOR KOMUNITNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ NA ŠKOLE.....	23
3. VÝZKUMNÁ ČÁST.....	25
3. 1. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	26
3. 2. VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ:	36
3. 3. POSTUP PŘI TRANSFORMACI ŠKOLY NA ŠKOLU KOMUNITNÍHO TYPU	37
4. ZÁVĚR	39
5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
PŘÍLOHA Č. 1.....	42
DOTAZNÍK – VZNIK KOMUNITNÍ ŠKOLY V PODMÍNKÁCH ČR.....	42

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní RNDr. Janě Hrkalové, vedoucí mé bakalářské práce za odborné rady a mým kolegům za podporu a věcné připomínky.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi za pochopení a podporu, kterou mi po dobu mého studia projevoval.

1. Úvod

Tato bakalářská práce je koncipována jako metodická příručka do rukou vedení školy, jak pracovat při řízení změny „tradiční“ školy na komunitní typ. Snaží se o shrnutí jednotlivých kroků před samotným započítím činnosti komunitní školy, nabízí souhrn praktických aktivit jako návod, z nichž si každá škola může najít podle svého aktuální činnosti pro dané seskupení zúčastněných členů komunity.

Pro vedení školy, která se rozhodne ke kroku stát se komunitním typem školy, podává ucelený přehled nároků na osobu koordinátora komunitního vzdělávání a ve zkratce pojednává o personálním, materiálním, finančním a organizačním zajištění komunitního vzdělávání.

Práce je doplněna v teoretické části vysvětlením termínů potřebných k pochopení tematiky a stručnou historií komunitního vzdělávání. Ve druhé části se zabývá výzkumem, který se snaží o monitoring v oblasti praxe, jaké komunitní školy a za jakých podmínek vznikly a pracují v České republice.

Téma „Vznik komunitních škol v podmínkách České republiky“ jsem si vybrala z důvodu snahy vytvořit právě takový typ školy v praxi. Tato problematika mě zajímá již delší dobu, protože jsme škola, která pravděpodobně míří k tomu stát se právě školou komunitního typu, a to především nabídkou činností a globálním přístupem ke klientům, tedy žákům, k jejich rodinám a k dalším občanům města Krupka. Škola se podílí na městských akcích, dále spolupracuje s mateřskými školami, se základními školami v Krupce, s místním gymnáziem a s Mittelschule z Geisingu v Německu.

Vzhledem k tomu, že se v současné době bude budovat širší zázemí v prostorách školy, plánuje naše škola rozšíření působnosti komunitních aktivit se zaměřením na dospělé a seniory. Poznatky ze své bakalářské práce mohu tedy ověřit skutečně v praxi a doufám, že mi bude prospěšná.

2. Teoretická část

2. 1. Opory pro teorii vzniku komunitních škol

Oporou pro teorii vzniku komunitních škol jsou dva základní dokumenty. V březnu 2000 vytyčila v Lisabonu Rada Evropy hlavní strategický cíl pro evropské společenství, v němž strategický záměr č. 2 hovoří o „Zajištění přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě pro všechny.“¹ Na tuto myšlenku navazuje Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha především v kapitole I.2.2. „Celoživotní učení pro všechny“ a I.2.3. „Principy demokratické vzdělávací politiky“ a v kapitole IV. „Vzdělávání dospělých“.²

„Založit a vybudovat fungující komunitní centrum je dlouhodobý úkol a klade na člověka, který se tomu věnuje, veliké nároky.“³ Ne jinak je tomu při budování komunitní školy. Každá škola je jedinečná, jednak typem školy (mateřská, základní, střední), jednak svými jedinečnými podmínkami (místními, prostorovými, personálními). Je také zajímavé, že každá škola vnímá pojem komunitního vzdělávání poněkud jinak. Vždy je to však s ohledem právě k podmínkám, ve kterých škola působí.

Vladislav Vik v rozhovoru pro Moderní vyučování odpověděl na otázku: V čem tedy spočívá myšlenka komunitního vzdělávání? „Škola by se měla stát důležitým centrem obce. Od nepaměti měla obec vždy 3 centra: kostel, hospodu a školu. Význam kostela v Česku ustupuje, v hospodě se řeší leccos, ale druhý den si většina zúčastněných nepamatuje, co to bylo, takže zbývá škola.“⁴

V této bakalářské práci bych se vznikem komunitní školy chtěla zabývat - vytvořit návod pro vedení školy, jaké kroky je třeba učinit, aby se škola mohla přetransformovat na školu komunitní, rovněž předložit soupis aktivit, které může nabídnout komunitní škola.

¹ Lisabonský proces. Poslední aktualizace nezjištěno. [cit. 29. 10. 2008]. Dostupný na <www.rvp.cz>

² MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání, *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8

³ VIK, V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*, Praha: Nová škola o.p.s., Prima tiskárna 2004. s.3.

⁴ VIK, V. *Moderní vyučování – časopis o učitelích a jejich práci*, ročník XII, č. 3/2008, s. 3. ISSN 1211-6858

2. 2. Hypotézy

Hypotéza č. 1:

Komunitní školy vznikají především transformací základních škol v malých obcích.

Hypotéza vychází z předpokladu, že na základních školách se vzdělávají žáci od šesti do patnácti let a jejich rodiče i celé rodiny projevují většinou v tomto období života svých dětí o spolupráci se školou velký zájem. Díky tomuto úzkému kontaktu školy s rodinami žáků je pravděpodobně transformace školy na komunitní nejplynulejší a nejjednodušší.

Hypotéza č. 2:

Koordinátorem komunitního vzdělávání je zpravidla ředitel školy.

Hypotéza vychází z předpokladu, že ředitel školy zná nejlépe chod školy, měl by být jedním z tvůrců vizí a cílů školy a měl by umět vést své podřízené.

2. 3. Základní pojmy:

2. 3. 1. Komunita

Je skupina lidí, které spojuje určité společné specifikum. Existuje několik základních typů komunit, o kterých je třeba se zmínit, jedná-li se o téma komunitní školy.

Komunita je nejčastěji definovaná geografickou oblastí. Do této komunity patří lidé všeho věku, kteří pocházejí z jednoho místa, jsou obyvateli obce nebo části velkého města bez omezení jiným specifikem.

Mohou to být ale také pouze členové rodin žáků, kteří navštěvují školu. Další typ komunity může být dán určitým náboženským zaměřením a jiným typem komunity může být skupina lidí, které spojuje určité etnikum, např. Rómové, cizinci.

2. 3. 2. Komunitní vzdělávání

„Komunitní vzdělávání je jedinečný přístup, jehož jednotlivé činnosti a postupy vytváří prostor k tomu, aby se lidé a organizace z dané komunity staly partnery při

řešení potřeb dané komunity.“⁵ Jedná se tedy o vzdělávání všech lidí bez rozdílu věku, vzdělávání firem, spolků, organizací, různých etnik, menšin, lidí nejrůznějšího postavení a inteligence.

V komunitním vzdělávání jde o vzdělávání formální i neformální. Ve formálním vzdělávání jde o nabídku rekvalifikačních kurzů, o nabídku jazykových kurzů, o kurzy výpočetní techniky apod. Může jít i o přednáškové akce s odbornou tematikou. Často se tyto aktivity týkají dospělých a seniorů.

Při neformálních činnostech se jedná o sportovní, odpočinkové, zdravotní i sociální aktivity. Jedná se o umělecké kroužky, např. keramické, divadelní soubory, pěvecké sbory apod., ale i o jednorázové akce typu vánočního nebo velikonočního jarmarku, oslavy dne dětí, karnevalů, slavností apod. Mohou to být ale jen pouhá setkávání skupin, které nemají možnost společenského vyžití, jako např. matky s malými dětmi, senioři.

„V podstatě se dá říct, že komunitní vzdělávání odpovídá myšlence občanské společnosti, kde další rozvoj stojí na aktivitě samotných lidí a ne na centralizovaném způsobu rozhodování.“⁶

Komunitní vzdělávání se podle dostupných zdrojů uskutečňuje v mateřských školách, v základní a středních školách, v komunitních centrech, v domovech důchodců, v domě dětí a mládeže, na farech, v knihovnách, ale jsou i další možnosti.

Prvním principem komunitního vzdělávání je celoživotní vzdělávání.

Podle strategických záměrů Lisabonského procesu, který se zabýval vzděláváním a odbornou přípravou v Evropě do roku 2010, jsou okruhy pojmenovány: vzdělávání, otevřenost učení, potřeby celoživotního vzdělávání a rovnost příležitostí.

Ve vzdělávací politice se tedy mimo jiné podle této smlouvy usiluje o celoživotní vzdělávání a hledají se zdroje tohoto vzdělávání. Jedná se jak o formální, tak neformální vzdělávání podle potřeb dané komunity.

Druhým principem komunitního vzdělávání je aktivní zapojení komunity.

„Každý jedinec nese odpovědnost za kvalitu života ve své komunitě a má právo se podílet na uspokojování potřeb obyvatel své komunity.“⁷ Aktivní zapojení do komunity podporuje smysl pro občanskou zodpovědnost, poskytuje příležitost pro vedení

⁵ MURPHY,K.;NOVÁK,T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*, Praha: Nová škola o.p.s., 2005. s. 10. ISBN 80-903631-1-3

⁶ Neumajer,O. *Učitelské listy – Nezávislý měsíčník pro příznivce změn*, č.4, 2000/2001, s. 6. ISSN 1210-6313

⁷ Cichoňová,I. *Ředitelské listy- příloha Učitelských listů*, č. 6/2007-08, s. 4. . ISSN 1210-6313

jednotlivých aktivit pro členy komunity a povzbuzuje demokratické procesy při rozhodování. Do komunitního vzdělávání jsou zapojovány různé skupiny celé populace.

Třetím principem komunitního vzdělávání je efektivní využívání zdrojů.

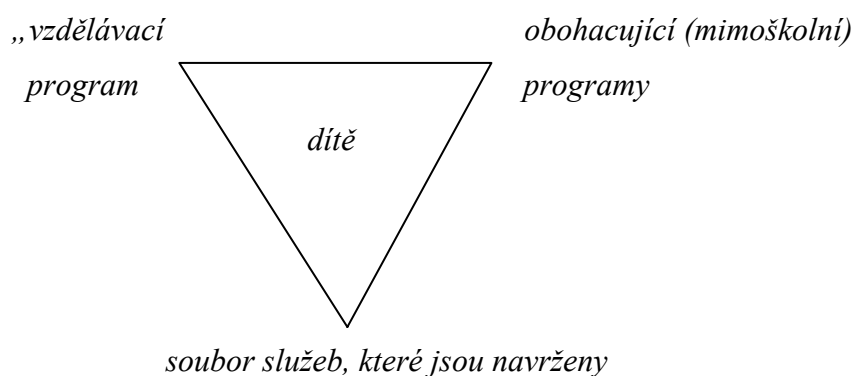
Jedná se o využití fyzických, finančních a lidských zdrojů. Je vhodné vhodně plánovat činnost a vyvarovat se duplicitních aktivit, které nabízejí jiné organizace, rovněž je vhodné spolupracovat s dalšími místními organizacemi a spolky.

2. 3. 3. Komunitní škola

Komunitní škola je škola otevřená, to znamená, že na chodu školy participují nejen dospělí, ale i sami žáci a jejich rodiče, a to jednak školním parlamentem, diskusními kruhy, jednak realizací tzv. dnů otevřených dveří či prostřednictvím školské rady, v nichž rodiče pracují. Často jsou při komunitních školách zřízena občanská sdružení, ke pracují právě hlavně rodiče žáků.

Protože samotná výuka probíhá většinou v dopoledních hodinách, využívá škola pro komunitní aktivity školní prostory, které jsou velmi dobře vybaveny, uklizeny a vyhřívány, v odpoledních a často i večerních hodinách. Školu je možné využít i pro akce víkendové.

Jak je nahlížena současná komunitní škola podle Jane Quinn, která zastupuje Koalici komunitních škol (The Coalition for Community Schools):

s cílem odstranit bariéry bránící dětem ve vzdělávání a zdravém růstu, jsou to zdravotní služby, psycholog pro děti, které ho potřebují, sociální služby pro děti a dospělé apod.“⁸

⁸ Quinn, J. Ředitelské listy – Příloha Učitelových listů, č.4, 2007/2008, s.4. ISSN 1210-6313

Komunitní školy podle Neumajera „jsou pak ty školy které provozují vzdělávání za pomoci zapojení místní komunity do tohoto procesu. Výsledkem by mělo být obohacení výuky dětí i dospělých a v důsledku i celé komunity.“⁹

2. 4. Historie komunitního vzdělávání

Komunitní vzdělávání má své kořeny v Americe ve státě Michigan, a to ve městě Flint. „Vzniklo jako doprovodný přirozený jev, který provázel ekonomickou krizi v roce 1935.“¹⁰ Lidé v době krize cítili potřebu dalšího vzdělávání a rekvalifikace jako šanci na získání vyššího vzdělání, a tím i na možnost získat jiné, třeba i náročnější zaměstnání. Hledali možnost tohoto dalšího vzdělání a našli ji v místní škole.

Charles Stewart Mott se pak zasloužil o to, aby se myšlenka komunitních škol a jejich síť rozšířila. Jeho jméno nese i nadace na podporu těchto škol. Komunitní vzdělávání má své pevné kořeny v mnoha zemích celého světa.

Zásluhu o vybudování komunitních škol ve střední a východní Evropě nese Georg Soros, který podporoval jejich vznik prostřednictvím svých nadací.

Historie komunitního vzdělávání v České republice začíná na konci roku 1989, kdy se začala uskutečňovat snaha o změny ve školství, které do té doby bylo často chápáno velmi tradičně, svázáno povinnostmi k režimu a ostře sledováno.

V roce 1997 vznikly v České republice první tři komunitní školy. Tyto tři školy podpořila Nadace Open Society Fund Praha, jejíž zakladatelem je právě Georg Soros. Byla to ZŠ Angelova v Praze 4 Modřanech, 5. ZŠ Most – Rudoltice a 1. ZŠ Plzeň.

Od srpna roku 2000 do roku 2002 byl realizován program společností Nová škola, o.p.s. „Podpora komunitního vzdělávání“, který byl financován Nadací Charlese Stewarta Motta. Tento projekt zaštitil v počátku Luděk Novák, později pak Ing. Vladislav Vik, který je jednou z hlavních osobností myšlenky komunitního vzdělávání v České republice i dnes.

Cílem tohoto projektu bylo oslovit čtyři etnicky smíšené školy. V těchto školách se vzdělává velké procento rómských žáků. Díky projektu se podařilo financovat koordinátora, zviditelnit tyto školy, změnit je na komunitní centra, a tím působit kladně na celou komunitu.

⁹ Neumajer, O. *Učitelé listy – Nezávislý měsíčník pro příznivce změn*, č.4, 2000/2001. s. 6. ISSN 1210-6313

¹⁰ Cichoňová, I. *Ředitelské listy- příloha Učitelkých listů*, č. 6/2007-08, s. 4. . ISSN 1210-6313

Po vyhodnocení projektu se Nadace Charlese Stewarta Motta rozhodla financovat další projekt na podporu komunitního vzdělávání v České republice, a to na šesti dalších školách.

V roce 2004 se v České republice uskutečnila první mezinárodní konference komunitního vzdělávání, které se zúčastnilo 11 zemí (Arménie, Česká republika, Holandsko, Kanada, Kazachstán, Maďarsko, Slovensko, Srbsko a Černá Hora, Rusko, Ukrajina, USA).

V současné době se k myšlence komunitního vzdělávání hlásí v České republice podle zjištění na internetu odhadem 50 škol. *„Každá má svá specifika a každá se potýká s problémy. Je jasné, že komunita, která obklopuje školu ve střediskové vesnici, bude mít jiné nároky a bude se potýkat s jinými problémy nežli škola z centra okresního města nebo škola z panelákového předměstí velkoměsta. Velmi pravděpodobné je i to, že existují další školy, které se chovají jako komunitní školy a přitom ani nevědí, že se vydaly cestou filozofie komunitního vzdělávání.¹¹*

¹¹ Neumajer, O. *Učitelství – Nezávislý měsíčník pro příznivce změn*, č.4, 2000/2001. s. 6. ISSN 1210-6313

2. 5. Co dělá komunitní školu kvalitní

Každá komunitní škola se vyvíjí jinak - některé škole se daří poměrně rychle naplňovat vize, dokáže pružně reagovat na potřeby zvolené komunity, jinde se postupuje pomalu, zdlouhavě a ztěžka. Někde se projevuje veliké nadšení a nasazení zaměstnanců, jinde se rozvoj komunitní školy potýká s obtížemi, setkává se s despektem. Vše závisí na několika aspektech, které pomohou k dobré kvalitě komunitního vzdělávání.

2. 5. 1. Vedení (leadership)

Kvalitní vedení komunitního vzdělávání rozvíjí schopnosti všech zaměstnanců, podporuje jejich nadšení, rozvíjí kreativitu a umožňuje jejich profesní růst. Dobré vedení školy plánuje a rozhoduje společně se svými kolegy – partnery, každý ví, kam škola směřuje, zná vizi. Vedení školy si je vědomo, že se škola vyvíjí a žije v symbióze s dalšími subjekty, že je součástí obce, krajiny, historie.

*„Myšlenku komunitní dimenze musí nést a prosazovat zejména ředitel školy.“*¹² Také za chod a vedení komunitní školy je vždy zodpovědný ředitel školy, nejsou-li některé aktivity převedeny pod jiný subjekt, např. na občanské sdružení.

Řízením – koordinováním komunitního vzdělávání však může být ředitelem pověřena jiná osoba, což je vzhledem k množství povinností koordinátora téměř nutností. Může to být podle místních podmínek zástupce ředitele, vychovatel školní družiny, vychovatel školního klubu, jiný pedagog, rodič, profesionál.

Způsob řízení komunitního vzdělávání na škole záleží na několika aspektech:

a) Na velikosti školy – jinak se organizuje komunitní vzdělávání na vesnické škole pouze s 1. stupněm nebo v mateřské škole s jedním nebo dvěma odděleními, jinak ve škole s 600 a více žáky či studenty nebo v mateřské škole, kde je 6 oddělení a více.

b) Na množství aktivit, které se nabízejí – každá komunitní škola se specifikuje na určitou oblast (to dokazuje i šetření). Jestliže se škola zaměřuje pouze na žáky a jejich rodiče, je práce koordinátora daleko méně obtížná než na škole, kde je záběr širší, tzn., že se orientuje např. i na vzdělávání dospělých a seniorů.

¹² Skoupá, A. *Moderní vyučování – časopis o učitelích a jejich práci*, ročník XII, č. 8./2008, s.20. ISSN 1211-6858

c) Na velikosti komunity – jiná práce je v komunitě, která je zároveň obcí s 3 000 obyvateli, jiná práce je v Praze, kde komunita čítá jednu i více pražských čtvrtí s panelovou zástavbou.

d) Na druhu komunity – práce koordinátora je specifictější a daleko obtížnější, jestliže je komunita zaměřena na vzdělávání rómské menšiny, než v případě komunity, která se orientuje na občany v obci nebo pouze na rodiče žáků a na žáky samotné.

2. 5. 2. Sociální inkluze

Dobrá komunitní škola dokáže vytvořit příležitost pro všechny. Odbourává přežitky a má vstřícný vztah ke všem klientům s tím, že se snaží o individuální přístup ke každému z nich. Nerespektuje žádná omezení, ať jde o pohlaví, inteligenci, náboženskou příslušnost, etnický původ, sexuální orientaci, místo ve společenském žebříčku, výši příjmů, vzhled apod.

2. 5. 3. Služby

Komunitní škola by měla nabízet co možná nejširší škálu služeb, které komunita potřebuje. Jedná se většinou o podporu celých rodin, o další vzdělávání dětí i dospělých, o rekreační a relaxační činnosti, zdravotnické a sociální služby. Škola však všechny služby nemusí zajišťovat sama, může pouze zajistit prostory pro tyto najaté služby. Vždy je dobré mapovat, o jaké služby je zájem, a ty pak realizovat.

2. 5. 4. Dobrovolnictví

„ Dobrovolnictví by mělo být samozřejmou součástí činnosti každého komunitního centra. Komunitní centra pracují na principech vzájemné výpomoci, solidarity a občanského principu.“¹³ Komunitní škola podporuje nejen žáky školy, ale i členy komunity, aby se podíleli na dobrovolném organizování akcí komunity, na dobrovolném setkávání s jinými členy. Tato setkávání jsou často setkávání mezigenerační. To v dětech i v dospělých lidech nechává pocit důležitosti, nepostradatelnosti a ti, kteří jsou v některé oblasti neúspěšní, si většinou najdou oblast, kde úspěšní jsou. *„Dobrovolník dále rozvíjí některé velmi žádané lidské charakteristiky, jimiž jsou různorodost, operativnost, kreativita, sebedůvěra a mnoho dalších. Atraktivní pro mnohé skupiny jsou nová přátelství a kontakty, nové zážitky, nová řešení nekonvenčních*

¹³ MURPHY, K.; NOVÁK, T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*. Praha: Nová škola o.p.s., 2005. s. 39. ISBN 80-903631-1-3

*problémů, zábava, nový pohled na svět a zprostředkování lepšího chápání jeho zákonitostí.*¹⁴

2. 5. 5. Celoživotní učení

Vzdělávání v průběhu celého života je v současné překotně se vyvíjející době nezbytné. Jestliže je na škole zavedeno vzdělávání dospělých, je to vynikajícím podnětem pro žáky. Dospělí jsou pro žáky vzory a ukazují jim, že vzdělávání je nutné pro kariérní růst, ale je dobré i pro radost. Na těchto školách žáci lépe prospívají, neboť škola ztrácí pro mladé lidi mnohdy pejorativní charakter (obligátní součást dětství a dospívání) a místo toho se stává organickou součástí života dospělého člověka .

2. 5. 6. Zapojení rodičů

Žáci se lépe učí, mají-li podporu rodičů. Svým zapojením do života školy rodiče získávají mnoho podnětů a často lépe porozumí potřebám svých dětí. Získávají srovnání, mohou lépe a důvěrněji komunikovat s učiteli a s rodiči spolužáků svých dětí, lépe vnímají svého potomka v kontextu vrstevníků či v kontextu pedagogické interakce. To může optimalizovat jejich výchovný přístup k dítěti.

2. 5. 7. Kultura školy

*„Komunitní škola je otevřená a vstřícná ke změnám. Na všechny aspekty školního života se vztahují demokratické zásady.“*¹⁵ To je patrné již v okamžiku vstupu do budovy školy. Nejen prostředí školy působí na žáky, učitele, personál, rodiče a další návštěvníky, ale je to i chování, vstřícnost, partnerský přístup ke klientům, způsob komunikace. *„Kultura školy podněcuje tvořivost, iniciativu a participaci a tato atmosféra proniká i do vedení výukových aktivit.“*¹⁶ Na takové škole panuje vzájemná úcta a důvěra, tedy základní aspekty dobře fungující skupiny. Kultura školy radikálně ovlivňuje image školy, neboť implicitně prostupuje veškerými jejími činnostmi.

2. 5. 8. Rozvoj komunity

Komunitní školy se zapojují do života a rozvoje samotné komunity. Jsou často aktéry činností uvnitř komunity, pořádají akce, učí členy komunity aktivně jednat, zapojovat se, organizovat a poskytovat služby.

¹⁴ MURPHY,K.;NOVÁK,T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*, Praha: Nová škola o.p.s., 2005. s.43. ISBN 80-903631-1-3

¹⁵ Jak zjišťovat kvalitu komunitních škol, [www.komunitnivzdelavani](http://www.komunitnivzdelavani.cz) , s.2. 29. 10.2008

¹⁶ Jak zjišťovat kvalitu komunitních škol, [www.komunitnivzdelavani](http://www.komunitnivzdelavani.cz) , s.2. 29. 10.2008

2. 6. Aktivity komunitní školy

Komunitní školy jsou především školy, které nejsou svázány dogmaticky určitými pravidly. Pružně reagují na situaci nejen v komunitě, ale zajímají se i o novinky v pedagogice, technice atd. Každá komunitní škola začíná vždy u svého prvotního zájmu, tedy u výuky a výchovy svých žáků. S tím souvisí otevřený přístup k žákům a k jejich rodičům, klima školy a kultura školy. Dále pak takováto škola nabízí další aktivity, a to nejen pro své žáky, ale také pro všechny členy zvolené komunity.

2. 6. 1. Schůzky rodičů vedené učitelem společně s rodičem a žákem

Tradiční schůzky mohou být proloženy schůzkami netradičními, kdy dojde k setkávání třídního učitele, rodičů žáka a žáka samotného. Tyto schůzky jsou dopředu naplánovány po dnech a hodinách. Jedná se o jednání přibližně po 20 minutách až půlhodině, kdy jde spíše o diskuzi mezi zúčastněnými. Učitel si musí přesně hlídat čas a rodiče jsou předem seznámeni, kolik času je jim vymezeno.

2. 6. 2. Konzultační hodiny učitelů

Učitelé nabízejí konzultační hodiny pro žáky se zájmem o doplnění učiva alespoň jedenkrát jednu hodinu v týdnu. Učitelé tak dávají žákům najevo, že o ně mají zájem a jsou ve škole pro ně. To ovšem nebrání individuálně domluvenému doučování.

2. 6. 3. Třídnické hodiny

Je dobré zavést tyto hodiny, aby si mohl třídní učitel se svými žáky dobře probrat situaci ve třídním kolektivu. Jedná se hlavně o 2. stupeň základní školy a o střední školy.

2. 6. 4. Dny otevřených dveří

Dny otevřených dveří využívají především rodiče žáků 1. stupně. Rodiče žáků 2. stupně mají také možnost přijít se na své dítě do hodin podívat, ovšem vzhledem k choulostivému věku dětí většinou tuto možnost nevolí. Možnosti nahlédnout do hodin základní školy často využívají mateřské školy před zápisem do 1. třídy, kdy navštíví po domluvě se školou výukovou hodinu v 1. třídě. Této možnosti také využívají žáci 8. a 9. tříd ze základní školy spolu se svými rodiči při výběru střední školy.

2. 6. 5. Školní parlament žáků

Žáci se touto cestou nejen učí demokratickému jednání, kdy mají možnost zastupování názorů třídy, ale je to prostor pro setkávání a výměnu názorů pro vedení školy a jednotlivé třídní kolektivy. Měl by fungovat přenos informací jak od žáků jednotlivých tříd k vedení školy, tak i opačně. Je dobré i mimotřídní setkávání zástupců žáků z jednotlivých tříd. Žáci starší se setkávají s mentalitou žáků mladších. Markantní je to zvláště na základních školách, kde je vhodné zařazovat zástupce žáků již od 2. pololetí 1. třídy. Je potěšující, že starší žáci mladším pomohou se zápisem nejdůležitějších poznámek a informací, které mají přenést do tříd.

2. 6. 6. Celoškolní projekty

Celoškolní projekty, které jsou pořádány mimotřídně (v každé skupině jsou zastoupeny všechny třídy školy nebo alespoň všechny třídy jednoho stupně), vedou žáky k empatii a kooperaci. Je to setkávání žáků různého věku, a to v některých případech i žáků čtrnáctiletého věkového odstavu. Tyto celoškolní projekty by měly mít především vzdělávací efekt, ale při jejich realizaci je silně zastoupena i výchovná složka. V době zavádění školního vzdělávacího programu řada škol tímto způsobem řeší i průřezová témata. (Osobnostní a sociální výchovu, Výchovu demokratického občana, Multikulturní výchovu, Multimediální výchovu, Environmentální výchovu, Výchovu k evropským a globálním problémům)

2. 6. 7. Projekty pořádané staršími žáky pro mladší

Starší žáci organizačně zajišťují buď v rámci výuky nebo i v době po vyučování projektový den nebo jednorázovou akci pro žáky mladší. Může jít i o spolupráci mezi jednotlivými druhy škol – základní škola a mateřská škola nebo střední a základní škola. V tomto momentě se dá hovořit již o partnerství v komunitě.

Na některých školách může být zorganizován celoroční projekt, kdy žáci z 8. nebo 9. tříd mají patronát nad žáky 1. třídy a během velkých přestávek se s nimi setkávají.

2. 6. 8. Třídní či školní výlety

Třídní a školní výlety a školy v přírodě mohou přispět k navázání nových vazeb mezi žáky. Díky možnosti působit na žáky v jiném prostředí a jinými metodami práce se žáci projevují uvolněně a v těchto podmínkách se může naplno projevit partnerský vztah

mezi pedagogy a žáky. Zvláště hodnotné jsou výlety a výjezdy v době odpolední mimo vyučování nebo o víkendech.

2. 6. 9. Spolupráce s jinými školami

Škola spolupracuje se stejným typem školy, např. základní se základní nebo naopak s jiným typem školy, např. základní škola s mateřskou školou nebo se školou střední. Může jít i o spolupráci mezi školou českou a školou ze zahraničí, přičemž spolupráce může mít nejrůznější charakter podle typu školy. Dá se využít i techniky – komunikace pomocí internetu, nejvíce se však cení osobních setkání.

2. 6. 10. Kroužky pro žáky školy

Na většině škol probíhá kroužková činnost. Rodiče velmi dobře vnímají, že je o jejich děti kvalitně postaráno i v odpoledních hodinách. Je potřeba, aby bylo jasné dáno, co je náplní kroužku a o jakou věkovou hranici v kroužku jde. Je samozřejmé, že např. ve sportovním kroužku nemohou být spolu žáci 1. a 5. třídy nebo žáci 1. a 2. stupně školy společně. Neslučuje se s tím jejich fyzická zdatnost.

Mohou to být kroužky nejen sportovní, ale také kroužky jazykové, počítačové, výtvarné, keramické, dramatické, recitační, pěvecké a další.

2. 6. 11. Zájmové útvary pro děti a mládež

Do zájmových útvarů se mohou hlásit i žáci a studenti jiných škol, kde tyto aktivity nejsou zařazeny. Jedná se většinou o zájmové útvary, které jsou uvedeny v odstavci výše. Samozřejmě je možné sdružit žáky školy s dětmi a mládeží z jiných škol, jestliže jde o stejnou věkovou skupinu.

2. 6. 12. Vzdělávací kurzy pro dospělé i seniory

V této oblasti se většinou jedná o kurzy, které buď rozšíří možnosti dalšího vzdělání nebo vytvoří novou zkušenost. Odehrávají se přímo v prostorách školy, většinou v odpoledních hodinách, ojediněle během víkendu. Vedoucí kurzů a seminářů jsou obvykle z řad učitelů, vychovatelů, lektorů z místní komunity a studentů pedagogických fakult.

Jde často o kurzy počítačové gramotnosti a o jazykové kurzy pro začátečníky i pokročilé, umění a řemesla, hudbu a sport. Jsou určeny počtem hodin nebo týdnů, ve

kterých jsou tyto kurzy pořádány. Pro školu je dobré mít akreditaci a moci udělit klientům po skončení kurzu osvědčení o jeho absolvování.

2. 6. 13. Zájmové útvary pro dospělé i seniory

V této oblasti se jedná o jakoukoliv sportovní činnost, kterou škola může zajistit, o pronájem prostor pro nejrůznější aktivity, o uměleckou činnost, ať už jde o pěvecký sbor, keramiku, dramatické umění, filmový klub apod. Časově korespondují velmi často se školním rokem.

2. 6. 14. Setkávání

Tato nabízená činnost je reálná pro skupiny lidí, kteří cítí nějaké vyloučení ze společnosti. Jedná se často o matky s malými dětmi, o seniory, o cizince, o postižené občany a o skupiny s dalšími problémy. Náplní bývají vzájemné besedy spojené s výměnou zkušeností, předáváním rad apod. I v tomto případě je dobré mít na těchto setkáních vedoucího, který zabezpečí požadavky skupiny, ať je to občerstvení v podobě kávy, čaje nebo např. promítací technika.

2. 6. 15. Přednášková činnost, školení pro zaměstnance

V budově školy mohou být prováděny jakékoliv přednášky a školení bez ohledu, o které téma jde. Musí být zachována pouze legislativa, tedy nesmí být porušen zákon. (Rasismus apod.) Tyto přednášky a školení může pořádat škola ze svých personálních zdrojů či sama zajistit jiného lektora, nebo se může jednat o přednášky např. pro firmu, která si zajistí lektora svého, prostory si pouze pronajme.

2. 6. 16. Jednorázové akce pro děti a mládež

Mohou to být akce, které pořádá škola tradičně v roce a přístup na ně má každý, kdo zaplatí účastnický poplatek. Na mnoha školách se tyto akce často stávají součástí školního roku, nezřídka přesahují i do prázdnin. Některých akcí se zúčastňují také rodiče a příbuzní žáků školy. Jedná se např. o drakiády, maškarní plesy, sportovní turnaje, výtvarné dílny k Vánocům či Velikonocům, Dny dětí, prázdninové akce, tábory a podobně.

2. 6. 17. Jednorázové akce pro všechny věkové skupiny

Lze naplánovat některé akce, které je možné nabídnout lidem, kterým kontakt se společnostmi chybí a kteří se chtějí setkávat za určitým účelem. Tato setkání mohou být směřována k významným výročím a svátkům v roce.

2. 6. 18. Denní třídy pro dospělé

Organizování rekvalifikačních kurzů pro nezaměstnané. Při organizování takového studia vstupují školy do jednání s úřady práce a s dalšími institucemi, které zajišťují patřičnou odbornost kurzů (např. střední odborné školy). V těchto případech velmi často dosáhnou školy na granty a dotace.

2. 6. 19. Dálkové a večerní vzdělávání

Toto studium je nabízeno na dokončení středního vzdělání, které směřuje k maturitní zkoušce, nebo jde o studium v jiném oboru. Většinou ho nabízejí střední školy a vyšší odborné školy. Může se ale jednat i např. o studium českého jazyka pro cizince.

2. 6. 20. Pronájmy

Některé zájmové kluby a spolky si rády pronajmou určitou místnost na svou činnost. Jedná se např. o sběratele, přátele historie, cestovatele apod. Významnými pronájmy jsou sportovní kluby, které mají zájem o pronájem tělocvičen a hřišť.

2. 7. Zajištění komunitního vzdělávání

Každá komunitní škola musí zabezpečit aktivity, které se rozhodne provozovat, personálně, materiálně, finančně a organizačně.

2. 7. 1. Personální zajištění

Jelikož jde o práci s lidmi, měly by být osoby zajišťující především činnost formálního vzdělávání co možná nejvíce z řad pedagogů. Za nábor pracovníků a za kontrolu kvality jejich práce v pravidelných činnostech odpovídá vedoucí pracovník – koordinátor komunitního vzdělávání, který přímo podléhá řediteli školy.

Každá komunitní škola využívá vlastního potenciálu - svých pracovníků. Jedná se především o kroužky pro dospělé, mládež, seniory a žáky školy v oblastech počítačových kurzů a kroužků, o jazykové kurzy a kroužky, ale i o umělecké aktivity. Pedagogové se osvědčili i v dálkovém a večerním vzdělávání dospělých.

Ne všechny aktivity ale může škola sama personálně zajistit, proto je dobré podchytit dobrovolníky. Zapojit se mohou rodiče žáků, příbuzní, nezaměstnaní občané, odborníci v určité oblasti, členové komunity. Jedná se hlavně o organizování mimoškolních a obecních akcí a slavností, ale i o vedení některých kroužků, např. sportovních, turistických, tanečních, výtvarných, hudebních apod., může se ale také jednat o přednáškovou činnost.

Při pořádání odborných kurzů nebo přednášek je pak dobré zajistit lektory z odborných kruhů.

2. 7. 2. Materiální zajištění

Každá škola se snaží mít, pokud je to možné, co nejlepší vybavení pro výuku svých žáků. Proto může toto vybavení nabídnout i pro vzdělávání komunitní. Další vybavení může získat z dotací a grantů jako doprovodné náklady na určitou činnost.

Jedná se o odborné učebny ICT, o keramické dílny, hudebny, učebny výtvarné výchovy, tělocvičny, klubové prostory, přednáškové sály apod. Na jednorázové akce, např. typu přednášky, lze zajistit i zapůjčení projektoru, mikrofonu apod. V současné době se začínají na školách objevovat i interaktivní tabule, které se stávají velmi oblíbenými, a lze je využívat i k výuce dospělých.

Je zřejmé, že při takovémto častém využívání materiálu školy se toto zařízení opotřebovává rychleji, ale je třeba se zamyslet, jaký efekt komunitní vzdělávání přináší místní komunitě. Jelikož dle dotazníkového šetření je většina komunitních škol zřízena

obcí, obec přispívá průběžně na pořízení nového materiálu a opravy objektu školy. Vedení soukromých a církevních škol musí ve finančním plánování s tímto rizikem počítat také. Obnovu materiálu je ale možné zajistit i z příjmu z činnosti komunitní školy.

2. 7. 3. Finanční zajištění

Po finanční stránce jde v komunitním vzdělávání především o financování osob zajišťující aktivity, a to především formálního vzdělávání, tj. kroužků, kurzů apod., a financování koordinátora komunitního vzdělávání. Dále se jedná o zajištění provozu, tj. tepla, světla, vody, úklidu, ale i o zajištění materiálu, např. na výtvarnou činnost tvůrčí materiál.

Na zajištění odměn za práci vedoucích, lektorů a instruktorů získává škola nejčastěji finance z poplatků za tyto akce. Poplatky vždy pokrývají jen ty nejpotřebnější náklady, aby byly aktivity pro klienty komunitního vzdělávání přijatelné a aktivita naplněná. Po domluvě se zřizovatelem může na některé akce nebo činnosti přispět zřizovatel, zvláště, když jsou akce v jeho zájmu. Jedná se např. o obecní slavnosti. Velmi přínosné jsou finance získané z grantů a dotací, které lze získat od krajů, z ministerstev, z úřadů práce, z podniků apod. Občas je možné oslovit i individuálního sponzora. Tyto činnosti ale také velmi často zajišťují dobrovolníci, jak již bylo výše zmíněno.

Při financování koordinátora je neoptimálnější, když ho financuje zřizovatel, tedy většinou obec, kraj nebo jiný subjekt. Proto je dobré, aby zřizovatel byl dobře obeznámen s funkcí, pravomocemi a povinnostmi koordinátora komunitního vzdělávání. Koordinátora lze platit i ze zdrojů z grantů a projektů.

Při zajišťování materiálu a provozu se musí tyto položky promítnout do plateb za služby komunitního vzdělávání. Opět platí, že některé tyto platby lze zajistit z grantů a dotací.

2. 7. 4. Organizační zajištění

Po organizační stránce komunitní vzdělávání zajišťuje koordinátor, který je v úzkém kontaktu s vedením školy, aby byl dobře obeznámen s provozem potřebným na zajištění výuky a činnosti školní družiny a školního klubu. Podle toho pak organizuje odpolední, večerní, eventuálně víkendové činnosti.

2. 8. Koordinátor komunitního vzdělávání na škole

Osoba koordinátora komunitní školy je nesmírně důležitá.

„Koordinátor ve spolupráci s vedením školy navrhuje, na základě potřeb komunity, strategii a plán rozvoje komunitního vzdělávání a pravidelně, nejlépe každoročně, jej hodnotí. Koordinátor je zodpovědný za chod centra, dále pak za komunikaci s partnery, finanční zajištění těchto aktivit a public relations.“¹⁷

Koho zvolí ředitel koordinátorem komunitního vzdělávání na škole závisí na požadavcích na osobu koordinátora. Může to být osoba ze školy, ale i osoba doporučená ze seriózních zdrojů nebo osoba zvolená na základě konkurzu – požadavkem je minimálně středoškolské vzdělání. Dále záleží na velikosti školy, na nabídce aktivit, na místních a finančních podmínkách a také na zřizovateli školy. Je proto třeba zjistit možnosti dané školy a zaměstnat koordinátora podle potřeb, třeba jen na částečný úvazek. Koordinátorem by měl být ale rozhodně schopný člověk, který odpovídá zhruba těmto požadavkům:

- Koordinátor musí vždy úzce spolupracovat s vedením školy. V nejlepším případě je to jeden ze zástupců školy pověřený právě koordinováním aktivit komunitního vzdělávání.
- Koordinátor je součástí pedagogického sboru, měl by se účastnit porad vedení a měl by mít přehled o všech akcích školy. Pedagogický sbor by ho měl přijmout kladně.
- Koordinátor by měl při sestavování nabídky aktivit komunitního vzdělávání vycházet především z potřeb komunity. Tyto informace získá pomocí dotazníků, rozhovorů, pozorováním.
- Koordinátor by měl být výborný organizátor, měl by umět nejen naplánovat a zorganizovat jednorázové akce, ale také do rozvrhu školy začlenit další odpolední aktivity tak, aby nezasahovaly do klidného průběhu vyučovacího procesu.
- Měl by být osobnost, která imponuje svým příkladem, je schopný nadchnout pracovníky komunity, získat je jako spolupracovníky.
- Měl by vhodně podporovat dobrovolníky, je dobré vyzdvihnout jejich činnost v médiích, na www. stránkách, v jiných prezentacích.
- Měl by mít výborné komunikační schopnosti.
- Měl by sám mít notnou dávku kreativity v plánovaných aktivitách.

MURPHY,K.;NOVÁK,T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*, Praha: Nová škola o.p.s., 2005. s. 13. ISBN 80-903631-1-3

- Měl by pružně reagovat na změny uvnitř komunity, ale i v obci a ve společnosti.
- Nesmí se nechat zviklat prvním nezdarem.
- Musí znát dobře legislativu, především Školský zákon, Zákoník práce, řídit se nařízeními BOZP a dalšími předpisy.
- Musí dbát na public relations komunitního vzdělávání, vydává informační letáky, vizitky, rozkládací brožury, kalendáře apod. Je dobré mít své vlastní logo, eventuálně i slogan. Je dobré být v úzkém kontaktu s koordinátorem ICT školy a společně aktualizovat vlastní [www.stránky](#) komunitního centra nebo mít odkaz na školních stránkách na komunitní vzdělávání, na kterých jednak uveřejňuje plánované aktivity, ale i výsledky již proběhnuvších aktivit. Není na škodu uveřejňovat články včetně fotografií v místních novinách a časopisech. Lze využít i další média.
- Měl by umět využít akreditaci MŠMT k pořádání kurzů a školení, aby zajistil kvalitu těchto potřebných aktivit. Jedná se především o školení v oblasti ICT a cizích jazyků.
- Musí se ve své práci zaměřit na získávání finančních prostředků pro chod komunitních aktivit. Jedná se o sponzoring, výše zmíněné získávání grantů a samofinancování z příspěvků členů komunity na jednotlivé aktivity.
- Měl by si poradit s dotačními programy vyhlášenými právě pro tuto činnost i jinými subjekty než MŠMT. Ty vyhláší kraje, ministerstva, EU, velké podniky.
- Měl by navázat spolupráci s místními spolky, jinými školami, podniky a dalšími subjekty v blízkém okolí školy.
- Vítána je znalost cizího jazyka.

3. Výzkumná část

Cílem průzkumu bylo zjistit podmínky vzniku komunitních škol v České republice, tedy v jak velkých obcích tyto školy vznikají, na jakých typech škol je vhodné tento typ vzdělávání uskutečňovat, jaké aktivity školy nabízejí, kdo organizuje tyto aktivity a kdo jsou klienti komunitního vzdělávání a další.

V rámci průzkumu jsem oslovila mateřské, základní a střední školy, které jsem vyhledala na internetu a které se k myšlence komunitního vzdělávání nějakým způsobem hlásí. Ve vyhledávači jsem zadala předmět „komunitní škola“. Na základě nabídnutých možností jsem vybrala 45 škol. Ředitelství těchto škol jsem zaslala stručný dotazník, který je uveden v příloze č. 1.

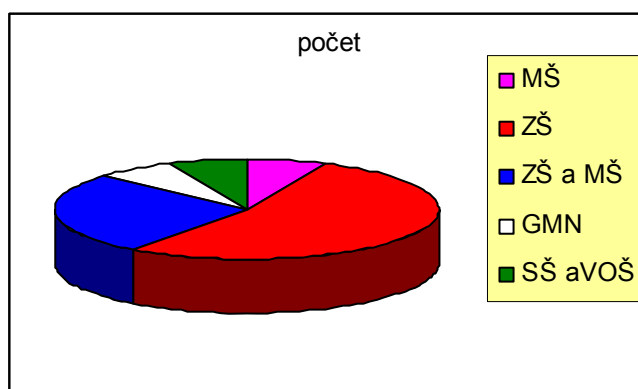
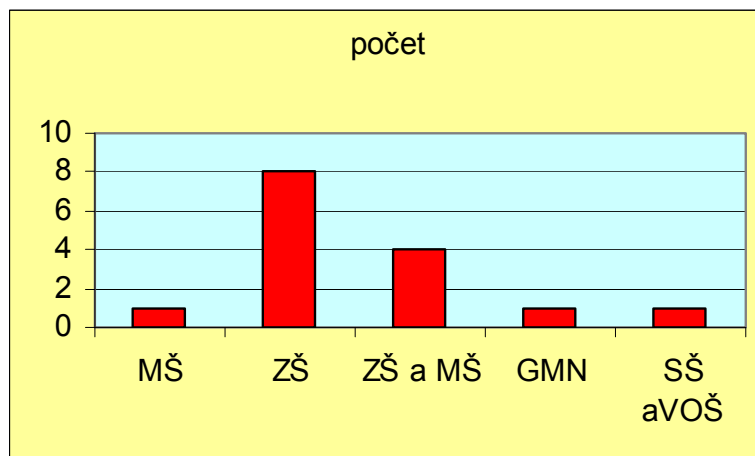
Z odeslaných 45 dotazníků se mi vrátilo pouze 33,3 %. Překvapivě mi neodpověděla např. Základní škola Předlice v Ústí nad Labem, která byla zařazena do programu Podpora komunitního vzdělávání již v roce 2000, přesto že byla oslovena dvakrát. Po obdržení vyplněných dotazníků jsem respondentům poslala poděkování.

Dotazníky jsem zpracovala na základě výsledků zanesených do tabulek jsem formulovala graf sloupcový a pro srovnání i graf kruhový. Zjištěné výsledky jsem využila pro potvrzení či vyvrácení hypotéz. Chtěla jsem také zjistit, zda aktivity komunitních škol uváděné v publikacích jsou existujícími komunitními školami realizovány a kdo je na těchto školách koordinátorem komunitního vzdělávání. Za každou otázkou je uveden komentář.

3. 1. Vyhodnocení dotazníku

1. Jste školou typu:

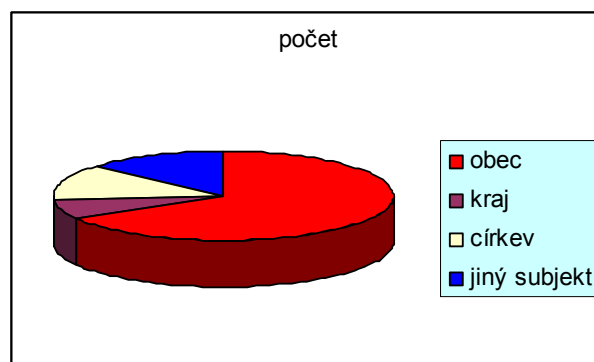
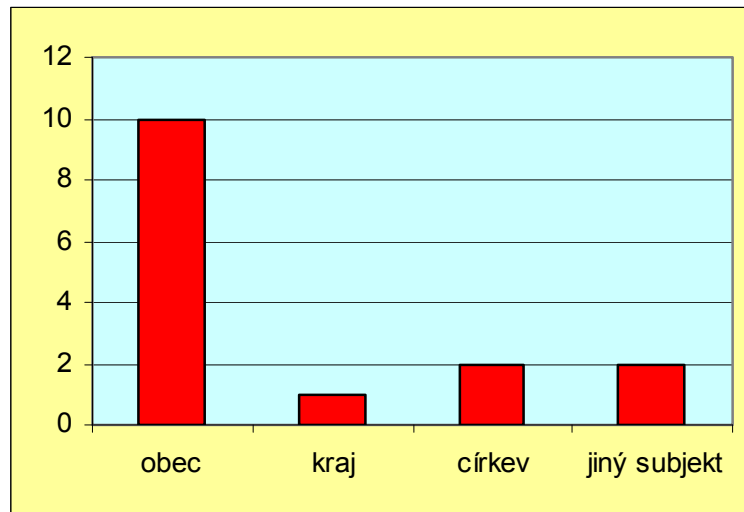
1.	MŠ	ZŠ	ZŠ a MŠ	GMN	SŠ a VOŠ
počet	1	8	4	1	1

Nositelem myšlenky komunitního vzdělávání se ukázala v systému školního vzdělávání v České republice především základní škola. Protože je velmi často základní i mateřská škola sloučena v jeden subjekt, ukázaly odpovědi v uvedeném dotazníku, že obě tyto sloučené školy, tedy mateřská a základní, jsou také častým nositelem myšlenky komunitního vzdělávání. Přesto je možnost komunitního vzdělávání i na jiných typech škol, tedy jak na mateřských školách, tak na školách středních.

2. Zřizovatelem Vaší školy je:

2.	obec	kraj	církev	jiný subjekt
počet	10	1	2	2

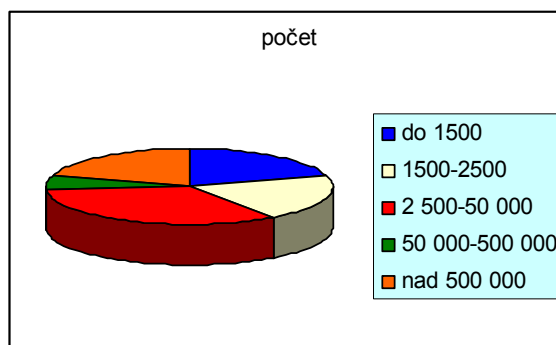
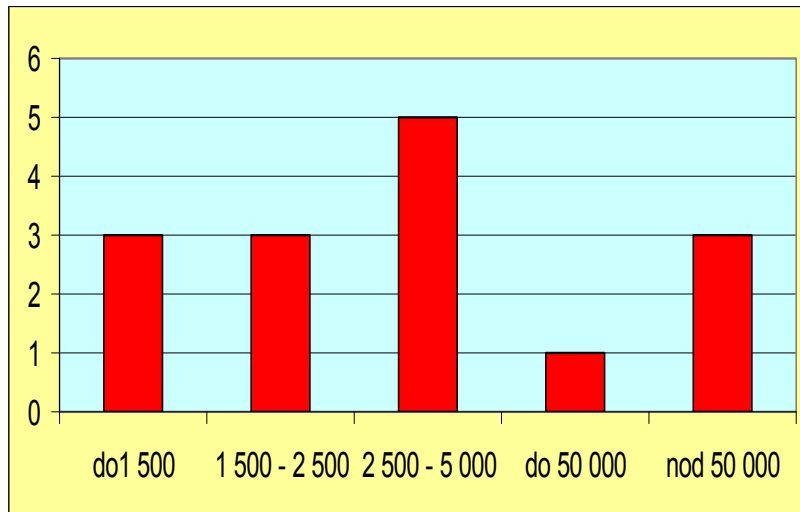

Jelikož zřizovatelem většiny základních a mateřských škol je obec, je vyhodnocena právě obec jako zřizovatel nejvíce podporovaných škol, které se hlásí ke komunitnímu vzdělávání v České republice. Vzhledem k tomu, že střední školy jako komunitní byly vyhodnoceny pouze dvě, z toho jedna je soukromá, je pochopitelné, že dotazník ukázal, že krajem zřizovanou střední školou, která se hlásí k myšlence komunitního vzdělávání, je pouze jedna v celé České republice.

Církevní komunitní školy jsou dvě, a školy zřizované jiným subjektem jsou také dvě. Jsou to školy soukromé.

3. Obec, ve které škola působí, má počet obyvatel:

3.	do 1500	1500-2500	2 500-50 000	50 000-500 000	nad 500 000
počet	3	3	5	1	3

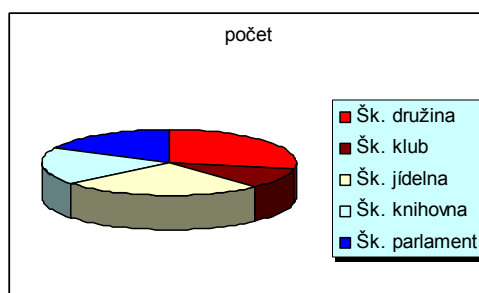
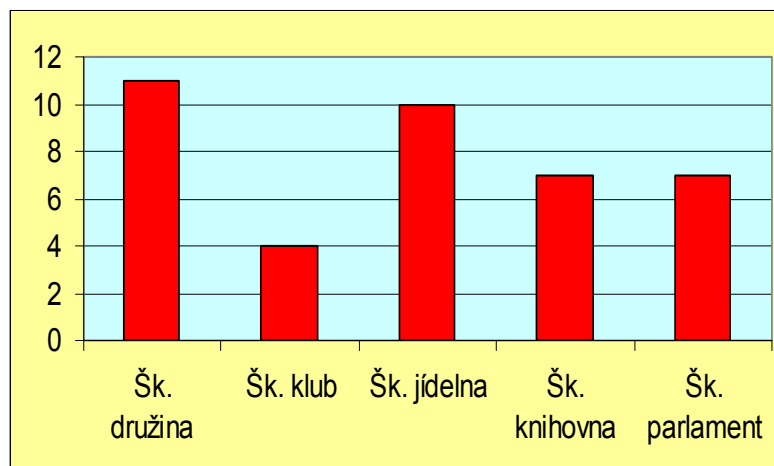

Jak dotazníkové šetření ukázalo, je zcela nepodstatné, o jakou lokalitu při komunitním vzdělávání jde. V obcích větších jde zřejmě vždy o komunitu určité části obce, v menších obcích pak o obce celé. Ze zkušeností je známo, že obec s počtem 14 000 obyvatel může být rozprostřena na tak velkém území, že se jinde na tomtéž území nachází i třikrát tolik obyvatel než zde – viz velká města.

Přesto se z dotazníkového šetření ukázalo, že nejvíce komunitních škol se nachází v obcích s počtem obyvatel mezi 2 500 – 5 000 obyvateli. Jedná se tedy o menší obce, kde je předpoklad, že zřizovatel školy má eminentní zájem o to, aby škola byla součástí života obce, a zároveň chce využít dobře vybavené a vytápěné prostory školy pro účely dalšího vzdělávání a kulturního, uměleckého a sportovního vyžití občanů obce.

4. Součástí Vaší školy je:

4.	Šk. družina	Šk. klub	Šk. jídelna	Šk. knihovna	Šk. parlament
počet	11	4	10	7	7

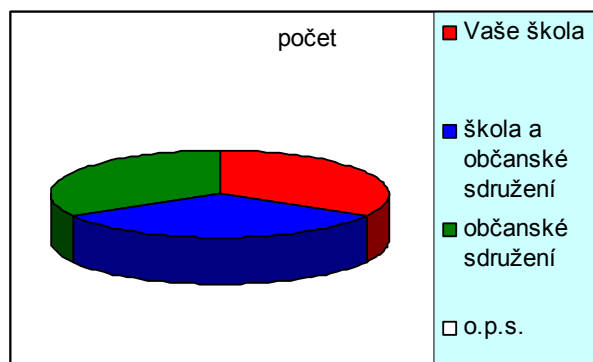
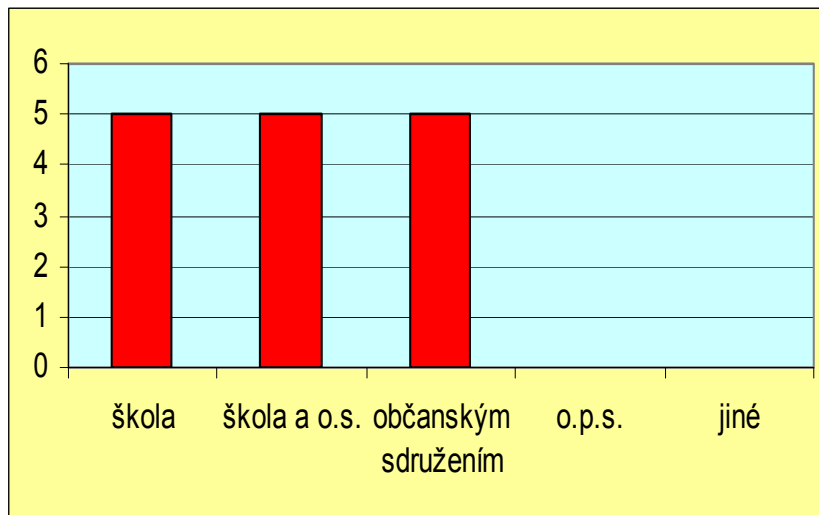
Součástí dobře fungující školy, která myslí na zajištění žáků i v době odpolední po vyučování, je školní družina pro žáky 1.stupně a školní klub pro žáky 2. stupně základní školy. V době oběda je potřeba zajistit školní stravování, které využívá velké procento žáků a studentů. Nedílnou součástí otevřené školy je ale i dobře a pravidelně se scházející se školní parlament. Zajímalo nás i využití školních knihoven jako zdroje informací.

Na oslovených školách nejlépe fungují zaběhnuté školní jídelny a školní družiny. Knihovny a školní parlamenty jsou zastoupeny asi 50%. (Školní parlament nemůže fungovat na mateřských školách.)

Je závažné, že školní kluby jsou zastoupeny v tak malém měřítku, když právě ty mají možnost ovlivnit mládež v pubescentním a postpubescentním věku. Ve školním klubu je možné nabídnout žákům činnosti, které je uchrání sociálně patologických jevů, tím je sport, kultura, kolektivní hry a další. Velmi často jim dokáží výchovní pracovníci částečně nahradit i nedobře fungující rodiny.

5. Komunitní vzdělávání je u Vás zastřešeno:

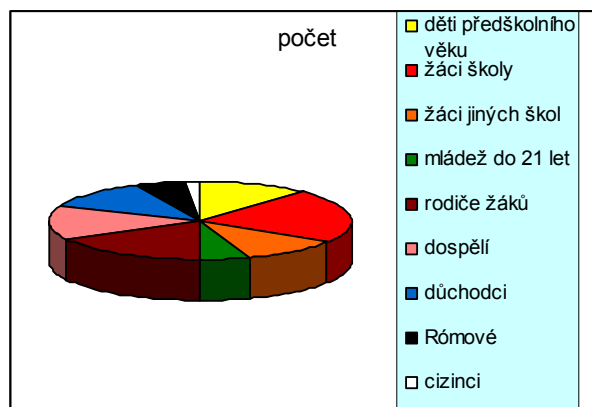
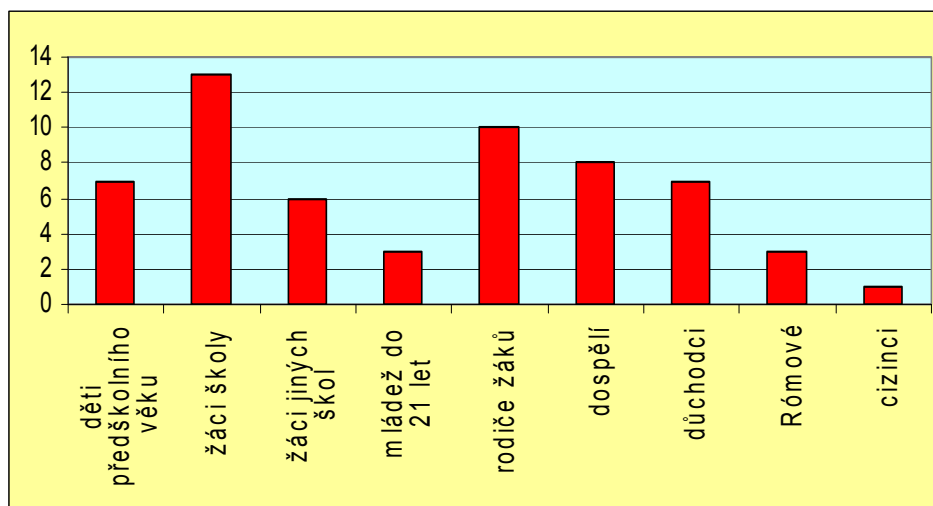
5.	vaše škola	škola a občanské sdružení	občanské sdružení	o.p.s.	jiné
počet	5	5	5	0	0

Podle uvedeného dotazníku se prokázalo, že komunitní vzdělávání na školách v České republice je zastřešeno rovným dílem samotnými školami, občanskými sdruženími, ale také součinností obou těchto subjektů. Obecně prospěšné společnosti nejsou v žádném z dotazovaných škol organizátory komunitního vzdělávání.

6. Klienti komunitního vzdělávání jsou:

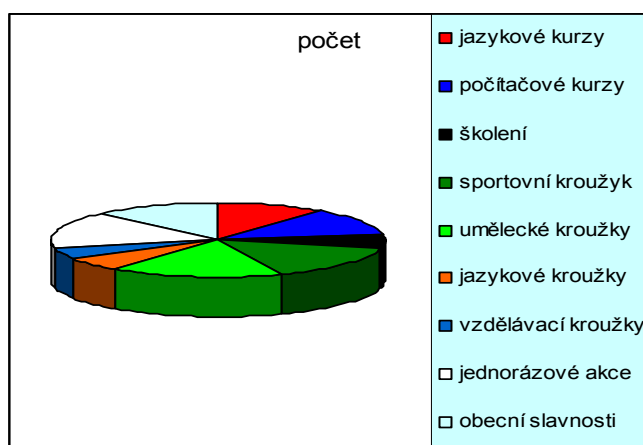
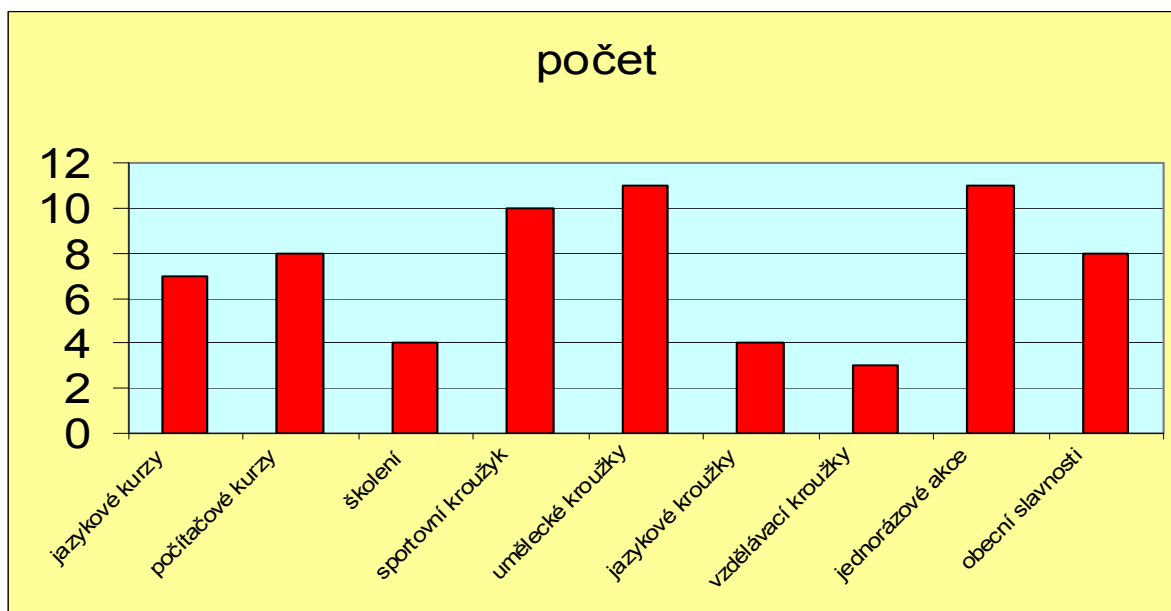
6.	děti předškolního věku	žáci školy	žáci jiných škol	mládež do 21 let	rodiče žáků	dospělí	důchodci	Rómové	Cizinci
počet	7	13	6	3	10	8	7	3	1

Nejčastějšími klienty komunitního vzdělávání jsou především žáci školy a jejich rodiče. Další velmi početnou skupinou klientů, kteří využívají služeb komunitního vzdělávání, jsou dospělí, důchodci a děti předškolního věku. Na několika komunitních školách se zaměřili také na klienty z řad mládeže do 21 let a rómskou populaci. Nejmenší skupinou klientů komunitního vzdělávání je skupina cizinců. Pramení to pravděpodobně z důvodu, že tato skupina občanů je zastoupena v České republice jen malým procentem populace.

7. Komunitní vzdělávání je zaměřeno na:

7.	jazykové kurzy	počítačové kurzy	školení	sportovní kroužky	umělecké kroužky	jazykové kroužky	vzdělávací kroužky	jednorázové akce	obecní slavnosti
počet	7	8	4	10	11	4	3	11	8

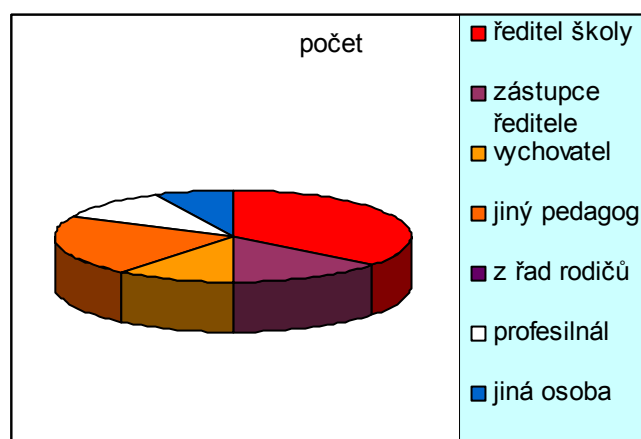
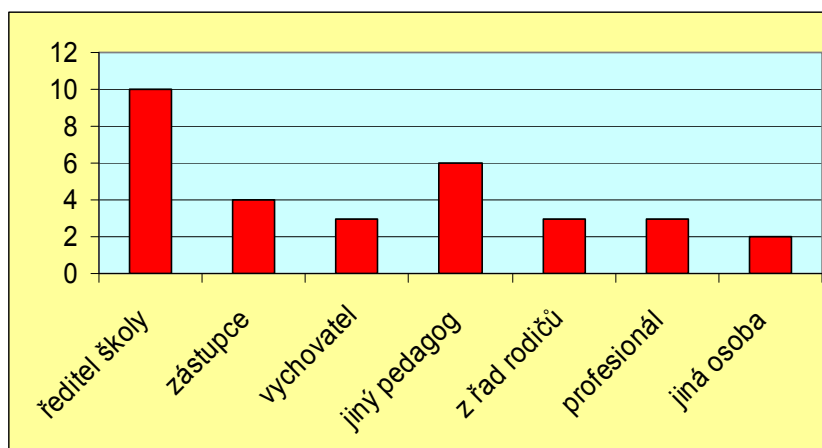
Aktivity komunitního vzdělávání na školách vždy vychází z potřeb komunity. Každá škola provádí svůj průzkum, aby zjistila, o které z nich mají její klienti zájem.

Ukázalo se, že komunitní vzdělávání na dotázaných školách nejvíce preferuje umělecké a sportovní kroužky a jednorázové akce. Velké zastoupení mají i obecní slavnosti, počítačové a jazykové kurzy. O školení a vzdělávací a jazykové kroužky je již menší zájem.

Jednorázové akce a obecní slavnosti jsou ve středu zájmu především z důvodu, že myšlenka komunitního vzdělávání souvisí s provázaností školy s komunitou – s obcí.

8. Koordinátorem aktivit komunitního vzdělávání u Vás ve škole je:

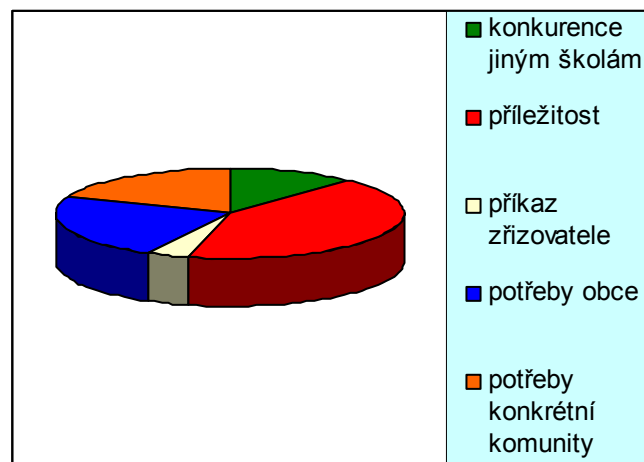
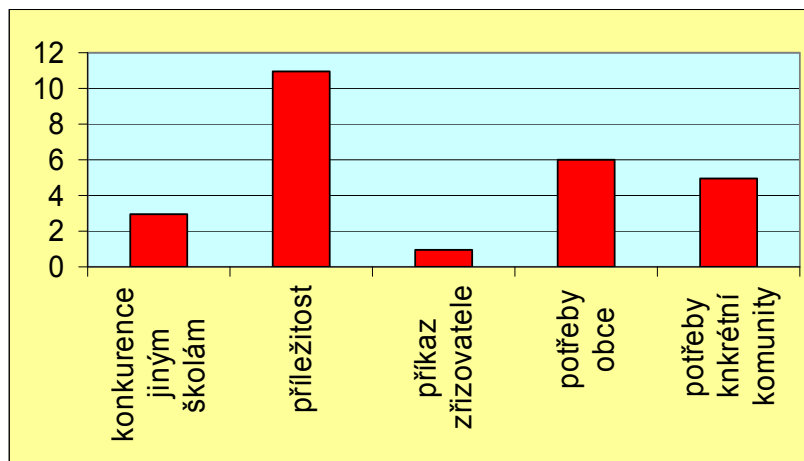
8.	ředitel školy	zástupce ředitele	vychovatel	jiný pedagog	z řad rodičů	profesionál	jiná osoba
počet	10	4	3	6	3	3	2

Na oslovených školách je nejčastějším koordinátorem komunitního vzdělávání ředitel školy. Jedná se většinou o menší školy. V několika případech však tuto funkci nezastává sám, ale ve dvojici s jiným pracovníkem. Pedagogičtí pracovníci jsou v zastoupení druhí v pořadí. Zástupce ředitele vykonává funkci koordinátora komunitního vzdělávání pouze na čtyřech školách a profesionál pouze ve třech z patnácti komunitních škol, přitom je odbornými kruhy doporučováno, aby tuto funkci vykonávala právě vyčleněná osoba - profesionál, nejlépe ve funkci zástupce ředitele. Třemi koordinátory jsou rodiče a stejným počtem vychovatelé školní družiny. Ve dvou případech je uvedena jiná osoba, která však nebyla specifikována.

9. Vaše škola se vydala cestou komunitní školy z důvodu:

9.	konkurence jiným školám	příležitost	příkaz zřizovatele	potřeby obce	potřeby konkrétní komunity
počet	3	11	1	6	5

Jedenáct z patnácti škol vidí příčinu vzniku komunitního typu vzdělávání na vlastním zařízení v uchopení příležitosti. Potřeby obce a potřeby komunity jsou zastoupeny zhruba třetinou, pouze tři z respondentů odpovědělo, že jednou z příčin vzniku komunitní školy je konkurence jiným školám. V jednom případě vzešel impuls ke vzniku komunitního vzdělávání od zřizovatele.

Doplňující otázky:

Na tyto otázky neodpověděly všechny školy.

10. a) Od kterého roku se cítíte být komunitní školou?

Rok vzniku	Počet škol
1992	1
2000	2
2004	3
2005	2
2006	1
2007	1
2008	2

Rozložení vzniku komunitních škol v čase je celkem vyvážené. Větší mezera je mezi rokem 1992 a rokem 2000. Pravděpodobně je to z důvodu, že školy po roce 1989 hledaly novou cestu vývoje, ale cestu komunitní školy ještě neznaly. Od roku 2003 je nárůst komunitních škol sice pomalý, ale plynulý.

10. b) Zajímali jste se na vaší škole o některý typ této činnosti i v minulosti?

odpověď	počet
ano	6
ne	3

Na tuto otázku neodpověděly všechny školy. Šest respondentů se o problematiku komunitního vzdělávání zajímalo ještě před samotným vznikem komunitní školy, tři se nezajímali vůbec.

10. c) Jakým aktivitám jste se věnovali ?

činnost	počet
Zájmová činnost žáků	3
Zapojování rodičů do akcí školy	3
Žák. akademie, sportovní aktivity	2
Vzdělávání dětí cizinců	1

Z odpovědí je patrné, že většina aktivit realizovaných před transformací na komunitní školu byla úzce spojena s chodem školy, s výchovou a vzděláváním žáků školy.

3. 2. Vyhodnocení hypotéz:

Hypotéza č. 1:

Komunitní školy vznikají především transformací základních škol v malých obcích.

Z dotazníkového šetření uvedeného vzorku komunitních škol je patrné, že 75 % těchto škol působí v malých obcích do 5 000 obyvatel. Přesto se ale ukázalo, že 20 % komunitních škol ze vzorku působí naopak ve velkých městech. Z toho vyplývá, že nezáleží na velikosti lokality, kde komunitní škola vzniká.

Ze šetření je také patrné, že nemusí vznikat vždy transformací základních škol. Z uvedeného vzorku komunitních škol je 7 % mateřských škol, 53 % základních škol, 27 % základních a mateřských škol a 13 % je tvořeno středními školami. Ovšem uvedená procenta ukazují, že komunitními školami jsou především základní školy, často spojené se školami mateřskými.

Hypotéza č. 2:

Koordinátorem komunitního vzdělávání je zpravidla ředitel školy.

Šetření ukázalo, že v deseti případech z patnácti, což je 75 % škol ze vzorku, je koordinátorem komunitního vzdělávání na škole ředitel školy, ale téměř vždy spolu s jedním nebo dvěma dalšími koordinátory. Jde vždy o velikost školy a o počet a zaměření nabízených aktivit.

V 30 % je koordinátorem komunitního vzdělávání jiná osoba než ředitel školy. Jiné pedagogické pracovníky uvedlo 86 % respondentů, rodiče jsou zapojeni do koordinování komunitního vzdělávání 20 % stejně jako profesionální pracovníci. Jiné nespécifikované pracovníky uvedly 2 školy. Předpokladem by mohlo být, že v těchto případech se jedná o dobrovolníky.

3. 3. Postup při transformaci školy na školu komunitního typu

Nositelem myšlenek změn na škole by mělo být vedení, v čele s jejím ředitelem, které zpracovává vizi školy i akční plány. Jestliže vedení školy začne uvažovat z jakýchkoliv důvodů o změně, která by měla vést k transformaci na komunitního školu, mělo by před samotnou realizací dojít k několika zásadním krokům:

1. Důkladně se zabývat myšlenkou, zda tato změna je potřebná nebo zda představuje příležitost pro školu, říci si, kdo jsme, kam směřujeme. K tomuto závěru musí dojít iniciátor na základě nejen svého rozhodnutí, ale na základě SWOT analýzy celého pedagogického sboru. Není na škodu, jestli to bude SWOT analýza všech pracovníků školy. Nepedagogičtí pracovníci vnášejí často do diskusí zajímavé netradiční pohledy „z jiné strany“.
2. Uskutečnit důkladné šetření mezi místní komunitou, které ukáže na skutečné potřeby komunity. Je na zvážení, kterou metodu výzkumu škola zvolí. Nabízí se dotazníkové šetření v samotné škole mezi žáky a jejich rodiči, ale i v mateřských školách, v domech s pečovatelskou službou, v místních podnicích, spolcích a sportovních klubech. Nemusí to být ale pouze dotazníkové šetření, mohou to být i rozhovory v různých skupinách lidí. Lze také využít diskuze na [www.stránkách](#) školy nebo obce.
3. Po vyhodnocení šetření předběžně naplánovat na poradách užších skupin pracovníků, např. na metodickém sdružení 1. stupně, na poradě s vychovatelkami školní družiny, na předmětových komisích apod., aktivity, které je možné organizačně i personálně zajistit z vlastních zdrojů, tedy z řad pedagogických pracovníků, a to ihned nebo v blízké budoucnosti.
4. V oblasti plánování aktivit, které škola personálně sama nemůže zajistit, je třeba zabývat se otázkou, jak zajistit personál z jiných zdrojů (jiné školy, pracovníci z praxe, sportovci, umělci, psychologové...) a jaké nabídnout pro tyto pracovníky podmínky finanční, časové i jiné.
5. Identifikovat, za jakých organizačních podmínek je možné tyto aktivity nabídnout, určit pro jejich realizaci prostory, čas, vedoucí.
6. S ekonomem školy určit, za jakých finančních podmínek by bylo možné tyto aktivity uskutečnit, a zvážit, jestli není možné využít zdrojů z výzev některého dotačního programu.

7. V této fázi je potřeba se zamyslet, kdo bude činnost zastřešovat, zda přímo škola nebo občanské sdružení již zřízené nebo zcela nové.
8. Předložit návrh na změnu školy na komunitní typ školy zřizovateli a nastítnit předběžný plán činnosti. Předložit mu rovněž analýzu výhod a nevýhod komunitního vzdělávání právě na této škole.
9. Schválí-li zřizovatel přeměnu školy na komunitní a dohodne-li se se školou, že tuto činnost bude zaštiťovat škola, musí ředitel zkontrolovat zřizovací listinu a pokud v ní není uvedena vedlejší hospodářská činnost v podobě pořádání kurzů, školení a pronájmů prostor vnitřních a venkovních, musí ředitel školy žádat o dodatek ke zřizovací listině, kde by byly tyto činnosti uvedeny.
10. Rozhodne-li se vedení školy spolu se zřizovatelem, že komunitní vzdělávání na škole bude zaštiťovat občanské sdružení, které již existuje, musí samozřejmě hned od počátku při všech jednáních a rozhodování být přítomni zástupci tohoto sdružení a souhlasit s navrhovanými aktivitami a změnami. Není-li sdružení založeno, musí se založit. Občanské sdružení je vymezeno zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.
11. Poradit se se zřizovatelem, koho určit koordinátorem komunitního vzdělávání na škole. Ozřejmit mu povinnosti a práva koordinátora komunitního vzdělávání.
12. S radou školy probrat téma komunitního vzdělávání a finanční otázku aktivit, které škola nabízí.
13. Po všech předcházejících krocích je třeba přistoupit k realizaci. Jedním z prvních úkolů je zvolení vhodného koordinátora komunitního vzdělávání. (Při volbě koordinátora je možné využít výše uvedenou kapitolu „Koordinátor komunitního vzdělávání“)

Další úkoly již spadají do kompetence koordinátora. Je to propagace a nábor do vytypovaných aktivit komunitního vzdělávání a následné zajištění chodu komunitního vzdělávání. Ředitel školy má vždy právo i povinnost práci koordinátora kontrolovat.

4. Závěr

Během práce na zvolené téma mě poněkud zaskočilo, jak málo publikací a informací na toto téma je k dispozici. Přesto si myslím, že se mi podařilo do této problematiky proniknout a zjistit, že jakákoliv škola se může za určitých podmínek stát školou komunitního typu, a to za minimálních finančních výdajů.

Svou bakalářskou práci jsem koncipovala jako metodickou příručku pro člověka, který by se chtěl s problematikou komunitní školy seznámit, ale také jsem chtěla nabídnout postup, jak přeměnit školu v podmínkách naší republiky na školu komunitní. Popsala jsem nároky na osobu koordinátora komunitního vzdělávání, bez něhož není možné si tuto školu představit.

V práci jsem se také pokusila pojmenovat a popsat celou řadu aktivit, které mohou komunitní školy nabízet. Na každé škole není ale potřeba realizovat všechny uvedené činnosti, je třeba mít především na paměti potřeby místní komunity a zaměřit se na tu určitou oblast aktivit, kterou podle průzkumu potřeb zvolené komunity dané seskupení skutečně potřebuje a které je škola schopna zajistit.

Došla jsem ale také k závěru, že při transformaci školy na komunitní typ je třeba začít se změnou školy samotné. Mít tedy také na zřeteli, že k celkovému rázu komunitní školy velkým dílem přispívá globální klima školy, tedy její kultura, public relations, osoba jejího ředitele, osoba koordinátora komunitního vzdělávání, ochota pedagogických i nepedagogických zaměstnanců školy být vstřícní, schopnost vhodně komunikovat s veřejností prostřednictvím dobře fungujícího sekretariátu apod.

Jak již bylo zmíněno v úvodu, řada škol, které pracují jako školy komunitní, si výše uvedená specifika neuvědomuje. Prezentují se bohatou nabídkou kroužků, mají školní parlament, do různých akcí zapojují rodiny žáků i další osoby z obce, spolupracují s obcemi samotnými i s jinými subjekty v obci.

Na závěr bych ráda formulovala svůj názor: typ komunitní školy je pro naši současnou školu velkou příležitostí a výzvou stát se opět školou úzce spjatou s místem, kam patří. Je to ale z druhé strany příležitost pro obce, aby se škola stala tím, čím byla vždy, tedy jedním z center kultury a vzdělávání obce. V dnešní nelehké době je to možnost, jak děti a mládež podchytit v odpoledních hodinách i o víkendu, dospělé naučit vstřícnosti a schopnosti komunikovat mezi sebou, akceptovat přítomnost

druhého, naučit společnost finanční gramotnosti, ale i dovednosti komunikovat se seniory, s postiženými, s členy jiných etnik apod.

5. Seznam použité literatury

- JOHNOVÁ,M. *Standardy kvality sociálních služeb*, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Fokus, 2003. ISBN 80-86552-67- 5
- MURPHY,K.;Novák,T. *Příručka profesního rozvoje koordinátora komunitního vzdělávání*, Praha: Nová škola o.p.s., 2005. ISBN 80-903631-1-3
- VIK,V. *Plán rozvoje komunitního vzdělávání*, Praha: Nová škola o.p.s., Prima tiskárna, 2004.
- MŠMT, Ústav pro informace ve vzdělávání, *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*, Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8
- VIK,V. Komunitní školy potřebujeme. *Moderní vyučování – časopis o učitelích a jejich práci*, ročník XII, č. 3/2008, s. 3-5. ISSN 1211-6858
- SKOUPÁ,A. Komunitní škola – živý pojem z encyklopedie pedagogiky. *Moderní vyučování – časopis o učitelích a jejich práci*, ročník XII, č. 8./2008, s. 20-21. ISSN 1211-6858
- CICHOŇOVÁ,I. Mimořádné možnosti komunitních škol. *Moderní vyučování – časopis o učitelích a jejich práci*, ročník XII, č. 10/2008. s.3-5. ISSN 1211-6858
- CICHOŇOVÁ,I.;VIK,V. Kam se ubírá komunitní vzdělávání? *Učitelské listy - Nezávislý měsíčník pro příznivce změn*. Agentura STROM, č. 6, s.4. ISSN 1210-6313
- NEUMAJER,O.*Učitelské listy – Nezávislý měsíčník pro příznivce změn*. Agentura STROM, Praha: 2000, č.4, s. 5-6. ISSN 1210-6313
- ŠTEFLOVÁ,J. Škola otevřená celý rok. *Učitelské noviny* č. 38/ 2008, s. 16. ISSN 0139-5718
- Jak zjišťovat kvalitu komunitních škol. Poslední aktualizace nezjištěno. [cit. 29. 10. 2008]. Dostupný na <www.komunitni.vzdelavani.cz>.
- Stav komunitních škol v České republice. Poslední aktualizace nezjištěno. [cit. 10. 7. 2008]. Dostupný na <www.komunitni.vzdelavani.cz>.
- Nová škola,o.p.s. [online]. Poslední aktualizace 2009. [cit. 29. 10. 2008]. Dostupný na <www.novaskola.org>
- Lisabonský proces. Poslední aktualizace nezjištěno. [cit. 29. 10. 2008]. Dostupný na <www.rvp.cz>

Příloha č. 1

Dotazník – Vznik komunitní školy v podmínkách ČR

Prosím o vyplnění tohoto dotazníku, podle skutečnosti na Vaší škole. Označte vyhovující odpovědi křížkem, může být i více odpovědí. Je-li třeba, připojte komentář. Děkuji za Váš čas.

1. Jste škola typu:

Mateřská	
Základní	
Střední (gymnázium)	
Vyšší odborná	

2. Zřizovatel Vaší školy:

Obec	
Kraj	
Církev	
Jiný subjekt (specifikujte)	

3. Obec, ve které Vaše škola působí, má:

Do 1 500 obyvatel	
1 500 – 2 500 obyvatel	
2 500 – 50 000 obyvatel	
50 000 – 500 000 obyvatel	
nad 500 000 obyvatel	

4. Součástí Vaší školy je:

Školní družina	
Školní klub	
Školní jídelna	
Školní knihovna	
Školní parlament	
Jiné (specifikujte)	

5. Komunitní vzdělávání je u Vás zastřešeno:

Vaší organizací (školou)	
Obecně prospěšnou společností	
Občanským sdružením	
Jiným typem organizace (specifikujte)	

6. Klienti komunitního vzdělávání jsou:

Děti předškolního věku	
Žáci vaší školy	
Žáci jiných škol	
Mládež do 21 let	
Rodiče dětí a žáků	
Dospělí	
Důchodci	
Rómové	
Cizinci	
Jiní klienti (specifikujte)	

7. Komunitní vzdělávání je zaměřeno na:

Doplňování studia po základní škole	
Jazykové kurzy	
Počítačové kurzy	
Jednorázová školení	
Kroužky sportovní	
Kroužky umělecké	
Kroužky jazykové	
Kroužky vzdělávací (přírodovědný apod.)	
Kroužky jiné	
Jednorázové akce (jarmarky, plesy, oslavy apod.)	
Obecní slavnosti (Vánoce)	
Jiné (specifikujte)	

8. Koordinátorem aktivit komunitního vzdělávání u Vás na škole je:

Ředitel školy	
Zástupce ředitele	
Vychovatel (vychovatelka)	
Jiný pedagogický pracovník	
Koordinátor z řad rodičů žáků	
Koordinátor - profesionál	
Jiná osoba (specifikujte)	

9. Vaše škola se vydala cestou komunitní školy z důvodu:

Konkurence jiným školám	
Příležitost	
Příkaz zřizovatele	
Potřeby obce	
Potřeby konkrétní komunity	

10. Doplnující otázky:

a) Od kterého roku se cítíte být komunitní školou?.....

b) Zajímali jste se na Vaší škole o některý typ této činnosti i v minulosti?.....

.....

c) Jakým aktivitám jste se věnovali?.....

.....